

Ivo Van Hove regisseert 'Dood in Venetië'

Liefde en lijden op het Lido

Gustav von Aschenbach (l.), een schrijver in crisis, verliefd op Tadzio. © Jan Versweyveld

Bloedmooi in scène gezet, maar omslachtig verteld: in zijn ambitieuze muziektheaterproject 'Dood in Venetië' zet Ivo Van Hove in op esthetische verfijning.

GEERT VAN DER SPEETEN

Hoe je met weinig de sfeer van de verzonken lagunestad kunt oproepen: decorontwerper Jan Versweyveld speelt het klaar in *Dood in Venetië*. Het speelveld, in goudkleurige messing, suggereert het felle zonlicht en de weerkaatsing op het water. Het goud staat ook voor de Venetiaanse pracht en praal, voor de luxe die naar decadentie afglijdt. En kijk, als de badgasten op het Lido arriveren, rijden strooiwagens de scène op. In een extreem gestileerd zandballet toveren ze de gouden vloer om in een strand.

Aangetrokken door de bijzondere mix van schoonheid en verval reist Gustav von Aschenbach, een schrijver in crisis, naar Venetië. Wat hem drijft, zo luidt het in het boek van Thomas Mann, is 'vluchtang naar het verre en het nieuwe'. We zien hem zijn intrek nemen in het Grand Hotel des Bains, waar een stoet van zaalpersoneel ritueel de tafels dekt. In een haast filmisch realisme, een zeldzaamheid bij Ivo van Hove.

Bij het diner, waarop de verschijning van een goddelijke knaap Aschenbach als een bliksem treft, krijgen we zicht op het 'balorkest' van dienst. Het Concertgebouworkest neemt de

soundtrack voor zijn rekening: een continue stroom van muziek die de wisselende stemmingen markeert. Weberns nerveuze strijkers bij de openingscrisis, de draaikolk aan emoties uit Schönbergs *Verklärte Nacht* bij de strandscène met Tadzio. En aan het slot: de ondergangstemming uit Strauss' *Vier letzte Lieder*. Elders duikt ook nieuwe muziek op van Nico Muhly.

Regisseur Ivo Van Hove had een naadloze versmelting van muziek en theater voor ogen. Dat lukt in de snelle wissels en de uitstekende timing. Maar het repertoire is ook een curieus allegaartje, dat iets te opzichtig inzet op effectbejag. Zeker wanneer een contractenor het zwoel-erotische slotduet uit Monteverdi's opera *L'incoronazione di Poppea* aanheft.

Zelden klonk liefde op het eerste gezicht zo hartverscheurend en zo smachtend, maar ook zozeer uit de context.

Burgerman

Voor Internationaal Theater Amsterdam schreef acteur en dichter Ramsey Nasr een nieuwe

Hoe sterk ons beeld van 'Dood in Venetië' ingekleurd is door Visconti's beroemde film, blijkt bij de sterfscène

—

theaterversie van *Dood in Venetië* – hij speelt daarnaast ook zelf de rol van Aschenbach.

Het uitgangspunt is een vondst: Nasr voegt een parallel verhaal toe en koppelt de schrijver aan zijn personage. Dat spoort perfect met de biografie: ook Thomas Mann, gespeeld door Steven Van Watermeulen, was tijdens een vakantie in Venetië ooit platonisch verliefd op een tiener. We zijn dus getuige van de genese van het boek, de reconstructie van hoe een verliefdheid gesublimeerd wordt in kunst en literatuur. Mann, brave burgerman, brengt op papier zijn wensdroom van totale overgave in de praktijk: de aanbidding van een 'goddelijk verblindend lichaam'. Een kleine rol is toebedeeld aan Katia, Thomas Manns vrouw en secretaresse

(Marieke Heebink). Zij observeert hoe de schrijver pendelt tussen kunst en leven, en ontdekt zijn verborgen voorkeur voor mannen.

Hoe het personage van Mann steeds meer optreedt als coregisseur, die zijn creatie aanstuurt en er zelfs mee in discussie gaat: het levert grappige flitsen op. De versmelting wordt steeds groter. Zowel Mann als Aschenbach stort zich in het balspel van Tadzio (Achraf Koutet) en zijn vrienden. Het mondt uit in bloot geharrewar, een partijtje worstelen vrije stijl op het strand.

Maar de ontdubbeling werkt ook vertragend en al te nadrukkelijk. Ze leidt uiteindelijk tot een onttovering van de dweperigheid en aanzwellende pathos die Manns novelle zo bijzonder maken. De focus ligt op zelfanalyse, minder op de tragische ondergang van de hoofdfiguur.

Hoe sterk ons beeld van *Dood in Venetië* ingekleurd is door Visconti's beroemde film, blijkt bij de sterfscène. In het filmverhaal kwijnt Aschenbach weg in zijn strandstoel, in de gloed van Mahlers *Vijfde Symfonie*. Bij Ivo Van Hove zijn we getuige van een boze droom: een dionysische *danse macabre* waarin Aschenbach verstrengeld raakt met de naakte Tadzio. Zijn sterfbed vindt hij in een glazen kist, opgebaard als Sneeuwwitje. Verzonken in de eeuwige slaap van de literatuur. Tot een nieuwe durfal dit personage weer wakker kust voor film, opera of theater.

De versmelting van schrijver Thomas Mann en zijn personage mondt uit in bloot geharrewar. © Jan Versweyveld

'Dood in Venetië'. Internationaal Theater Amsterdam en Koninklijk Concertgebouworkest. Gezien op 4/4, Carré Amsterdam. Nog tot 13/4. Later in Londen, Barbican en Parijs, Théâtre du Châtelet. ★★★★★